

The Impact of Socio-Economic Programs of Non-Governmental Organizations on Poverty Alleviation in Iran

Zahra. Hajizadeh¹, Khalil. Mirzaee^{2*}, Majid. Radfar²

¹ PhD Student, Department of Social Sciences, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran

² Associate Professor, Department of Social Sciences, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran

* Corresponding author email address: Mirzaeikhalilr@yahoo.com

Article Info

Article type:

Original Research

How to cite this article:

Hajizadeh, Z., Mirzaee, K., & Radfar, M. (IN PRESS). The Impact of Socio-Economic Programs of Non-Governmental Organizations on Poverty Alleviation in Iran. *Journal of Social-Political Studies of Iran's Culture and History*.

© 2024 the authors. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

ABSTRACT

This study investigates the impact of the economic and social policies and programs of non-governmental organizations (NGOs) in the area of poverty alleviation in Iran. The research method is grounded theory, and the Strauss-based grounded theory approach was employed for data analysis. The statistical population includes studies, interviews, and discussions related to poverty alleviation initiatives conducted by NGOs and the government. Data were analyzed using grounded theory methodology and coding procedures. The analysis results indicate that five main concepts play a key role in the poverty alleviation process: the provision of basic needs, cash and credit assistance, empowerment, social cohesion between the poor and other segments of society, and the capacity of NGOs. The provision of basic needs, which accounts for 18.72% of the total concept frequency, includes indicators such as access to primary healthcare, housing, and nutrition. This underscores the importance of access to foundational resources for improving the living conditions of the poor. Cash and credit assistance, comprising 11.80% of the identified concepts, serve as immediate tools for poverty reduction. The availability of financial facilities and direct cash support is of critical importance in this area. Empowerment, with a frequency of 38.25%, is identified as the most significant concept in the poverty alleviation process. In this context, skill development and the creation of employment opportunities are key, highlighting the necessity of enabling individuals to improve their economic conditions. Social cohesion between the poor and other societal groups, representing 8.44% of the concepts, contributes to reducing inequalities and enhancing social solidarity. NGO capacity, with a frequency of 22.79%, emphasizes the importance of the social capital of NGOs and their ability to mobilize public support for poverty reduction efforts. This research demonstrates that poverty alleviation in Iran can only be effectively achieved through the coordinated and complementary implementation of these strategies and the optimal utilization of the capacities of both NGOs and the government.

Keywords: Non-Governmental Organizations (NGOs), Poverty, Poverty Alleviation

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Poverty is a multifaceted and structural issue that transcends the boundaries of mere economic insufficiency. It manifests through the deprivation of essential human capabilities, limited access to fundamental services, and exclusion from socio-political participation. In Iran, as in many developing nations, poverty is not merely a consequence of inadequate income but also stems from systemic disparities in access to resources, institutional inefficiencies, and social exclusion (Myrdal, 1987; Sen, 2000). The evolution of global poverty discourse has shifted towards multidimensional approaches, recognizing the significance of non-monetary indicators such as education, health, empowerment, and social cohesion (Alkire & Apablaza, 2016; Santos & Villatoro, 2018). These indicators are essential for understanding the complexity of poverty and developing targeted interventions. The role of civil society organizations, particularly non-governmental organizations (NGOs), has gained increasing attention in the global poverty reduction strategy. Their local grounding, adaptive structures, and participatory approaches position them as key actors in addressing poverty beyond the limitations of bureaucratic governmental systems (Abdollahi & Bashiri Mousavi, 2015; Zarean et al., 2018).

In Iran, the experience of NGOs in poverty alleviation has evolved through collaboration with government entities and international agencies such as the United Nations Development Programme (UNDP), especially in areas of empowerment, microcredit, healthcare services, and educational access (Esmaeil Asadi & Goodarzi, 2018; Seifi et al., 2019). Despite these efforts, poverty persists as a structural challenge influenced by regional disparities, urban–rural divides, and the lingering impacts of macroeconomic instability (Alizadeh & Alizadeh, 2021; Bazzazan et al., 2015). Theoretical perspectives on poverty range from Marxist interpretations—viewing poverty as a byproduct of capitalist accumulation—to functionalist and cultural perspectives that locate poverty within individual capabilities and behaviors (Moore, 2017; Ra'is Dana, 2000; Tossoli, 1992). The capability approach by Amartya Sen offers an alternative by emphasizing the importance of individual freedoms and choices, arguing that poverty should be understood as the deprivation of basic capabilities (Sen, 2000).

The present study investigates the impact of socio-economic programs implemented by Iranian NGOs on poverty alleviation, employing a multidimensional framework to assess their effectiveness. It aims to understand how NGOs contribute to poverty reduction through various mechanisms such as service provision, financial support, empowerment, and fostering social cohesion. Building upon empirical research and grounded theory analysis, this study provides insight into the patterns, challenges, and opportunities in civil society-led poverty alleviation in Iran.

Methods and Materials

This study utilized a grounded theory methodology based on the Strauss and Corbin approach. The research sample comprised more than 50 interviews, reports, and documented experiences related to poverty alleviation initiatives conducted by Iranian NGOs in cooperation with local and governmental bodies. Data collection was conducted through purposive and accessible sampling. The analytical process followed the three stages of coding: open coding, axial coding, and selective coding. The identified concepts and categories were derived inductively from the data and then refined into a conceptual model representing the multidimensional roles of NGOs in poverty alleviation.

Findings

The coding process revealed five major conceptual categories that form the foundation of NGOs' strategies in combating poverty in Iran: (1) provision of basic needs, (2) cash and credit assistance, (3) empowerment, (4) social cohesion between the poor and the wider society, and (5) NGO capacity and organizational strength.

The category of *basic needs provision* accounted for 18.72% of the overall coded concepts. Indicators within this category included access to housing, healthcare, education, and food security. These services were identified as essential prerequisites for any sustainable poverty alleviation effort.

Cash and credit assistance formed 11.80% of the codes. This included direct financial transfers, microloans, and facilitation of access to banking services. Respondents emphasized the short-term but crucial role of such support in mitigating the immediate effects of poverty.

The most significant conceptual category was *empowerment*, comprising 38.25% of the total data. This involved skill-building, employment opportunities, self-sufficiency, and improvement of personal agency among the poor. Indicators such as job training programs, self-employment schemes, and access to productive assets were heavily emphasized.

Social cohesion between the poor and the rest of society represented 8.44% of the data. This included efforts to reduce stigmatization, promote equity, and enhance mutual understanding and solidarity through community-based initiatives.

Finally, *NGO capacity* and operational competence accounted for 22.79% of the conceptual framework. This included trust-building with the public, mobilizing resources, designing strategic programs, and fostering partnerships with public and private institutions.

These findings were synthesized into a conceptual model illustrating the interconnected nature of the identified strategies, suggesting that a holistic and integrated approach is essential for effective poverty reduction.

Discussion and Conclusion

The findings of this study highlight that poverty alleviation is inherently multidimensional and cannot be reduced to monetary interventions alone. The predominance of empowerment-related strategies in NGO programs aligns with international best practices and scholarly recommendations that emphasize the centrality of human capital development in overcoming structural poverty. By equipping individuals with vocational skills, access to resources, and psychological agency, NGOs in Iran contribute to long-term socioeconomic resilience.

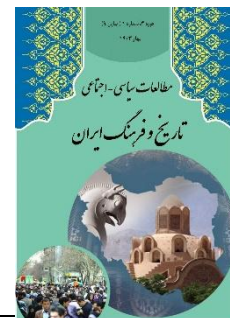
Provision of basic needs, although often associated with short-term relief, emerged as a foundational element necessary for enabling further interventions. Ensuring access to housing, nutrition, healthcare, and education creates the minimum threshold for individuals to participate meaningfully in empowerment initiatives. These services reduce vulnerability and facilitate the transition from survival to development. However, such provisions should be coupled with long-term strategies to avoid fostering dependency.

Financial support programs—such as microcredit and cash transfers—demonstrated substantial short-term impact but require careful targeting and complementary services to ensure sustainability. Unconditional cash assistance may temporarily alleviate poverty but must be accompanied by capacity-building and financial literacy training to maximize impact and prevent regression.

The emphasis on social cohesion reinforces the importance of societal integration in poverty alleviation. Marginalization and social fragmentation exacerbate the effects of poverty and hinder recovery efforts. Programs that promote inclusivity, collective identity, and inter-class collaboration can enhance the social fabric and provide fertile ground for collective action.

Furthermore, the institutional strength and credibility of NGOs were shown to be vital in facilitating effective and transparent poverty alleviation programs. Trust from the public, effective governance, and strategic partnerships significantly improved the reach and impact of NGO-led initiatives. However, systemic challenges such as bureaucratic constraints, limited funding, and insufficient government collaboration continue to hinder their effectiveness.

In conclusion, this study underlines the necessity of adopting a comprehensive and synergistic approach to poverty alleviation in Iran. NGOs, as dynamic agents of social change, must integrate empowerment, service provision, social cohesion, and organizational development into their strategies. Meanwhile, state institutions should recognize the potential of civil society and provide the enabling environment required for NGOs to thrive. The interplay between grassroots efforts and national policies holds the key to addressing poverty not only as an economic issue but as a complex, multidimensional phenomenon requiring sustained and collective action.

تأثیر برنامه‌های اقتصادی - اجتماعی سازمان های مردم نهاد بر فقرزدایی در ایران

زهرا حاجی زاده^۱، خلیل میرزایی^{۲*}، مجید رادفر^۲

۱. دانشجوی دکتری، گروه علوم اجتماعی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

۲. دانشیار، گروه علوم اجتماعی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

*ایمیل نویسنده مسئول: Mirzaeikhalilr@yahoo.com

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله

پژوهشی/اصیل

نحوه استناد به این مقاله:

حاجی زاده، زهرا، میرزایی، خلیل، و رادفر، مجید. (در دست چاپ). تأثیر برنامه‌های اقتصادی - اجتماعی سازمان های مردم نهاد بر فقرزدایی در ایران. *مطالعات سیاسی-اجتماعی تاریخ و فرهنگ ایران*.

© ۱۴۰۳ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

این پژوهش به بررسی تأثیر سیاست‌ها و برنامه‌های اقتصادی و اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن‌ها) در حوزه فقرزدایی در ایران می‌پردازد. روش تحقیق این مطالعه از نوع زمینه‌بنیاد است و از روش زمینه‌بنیاد استرواسی برای تحلیل داده‌ها استفاده شده است. جامعه آماری شامل پژوهش‌ها، مصاحبه‌ها و گفتگوهای انجام شده در خصوص طرح‌های فقرزدایی توسط سمن‌ها و دولت می‌باشد. داده‌ها با استفاده از روش نظریه زمینه‌ای (گرند تئوری) و کدگذاری تحلیل شدند. نتایج تحلیل نشان می‌دهد که پنج مفهوم اصلی شامل تأمین نیازهای اساسی، کمک‌های نقدی و اعتباری، توانمندسازی، انسجام اجتماعی بین مردم و فقرا، و توانمندی سمن‌ها در فرآیند فقرزدایی نقش کلیدی دارند: تأمین نیازهای اساسی که ۱۸.۷۲٪ از فراوانی کل مفاهیم را به خود اختصاص داده است، شامل شاخص‌هایی مانند تأمین نیازهای اولیه و بهداشتی، مسکن و تغذیه است. این موضوع بر اهمیت دسترسی به منابع پایه‌ای برای بهبود وضعیت فقرا تأکید دارد. کمک‌های نقدی و اعتباری به عنوان ابزارهایی برای کاهش فوری فقر، ۱۱.۸۰٪ از مفاهیم را در بر می‌گیرد. دریافت تسهیلات مالی و کمک‌های نقدی در این بخش بسیار مهم است. توانمندسازی با ۳۸.۲۵٪ فراوانی، مهم‌ترین مفهوم در فرآیند فقرزدایی شناخته شده است. در اینجا توانمندسازی مهارتی و توسعه فرصت‌های شغلی نقش کلیدی دارند و بر لزوم توانمند کردن افراد برای بهبود وضعیت اقتصادی‌شان تأکید می‌شود. انسجام اجتماعی میان فقرا و سایر اقشار جامعه با ۸.۴۴٪ فراوانی، به کاهش نابرابری‌ها و افزایش همبستگی اجتماعی کمک می‌کند. توانمندی سمن‌ها با ۲۲.۷۹٪ فراوانی، بر اهمیت پایگاه اجتماعی سمن‌ها و جلب کمک‌های مردمی در فقرزدایی تأکید دارد. این پژوهش نشان می‌دهد که فقرزدایی در ایران تنها با اجرای هماهنگ و مکمل این راهبردها و استفاده بهینه از ظرفیت‌های سمن‌ها و دولت می‌تواند به موفقیت دست یابد.

کلیدواژگان: سازمان‌های مردم‌نهاد، فقر، فقرزدایی

مقدمه

فقر یکی از چالش‌های پیچیده و چندلایه در جوامع انسانی است که نه تنها به عنوان یک پدیده اقتصادی بلکه به عنوان موضوعی اجتماعی، فرهنگی و سیاسی نیز مطرح می‌شود. فقر صرفاً به کمبود درآمد محدود نمی‌شود، بلکه شامل ناتوانی در دسترسی به فرصت‌های حیاتی مانند آموزش، بهداشت، مسکن و مشارکت اجتماعی است. در ایران نیز مانند بسیاری از کشورهای در حال توسعه، فقر به‌ویژه در مناطق محروم و آسیب‌پذیر با شدت بیشتری بروز می‌کند و راهبردهای مختلفی برای مقابله با آن اتخاذ شده است. یکی از مهم‌ترین این راهبردها، بهره‌گیری از ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن‌ها) در طراحی و اجرای برنامه‌های فقرزدایی است؛ نهادهایی که به عنوان بازوان اجرایی جامعه مدنی می‌توانند با رویکردی مشارکتی، به ارتقای وضعیت اقتصادی و اجتماعی اقشار محروم کمک کنند (Abdollahi & Bashiri Mousavi, 2015).

مطالعات نشان می‌دهد که فقر ماهیتی چندبعدی دارد و نمی‌توان آن را تنها با معیار درآمد سنجید. دیدگاه‌های نوین از جمله رویکرد فقر چندبعدی آلکایر و فوستر، ابعاد متنوعی چون آموزش، بهداشت، مسکن، اشتغال و توانمندسازی را به عنوان شاخص‌های فقر در نظر می‌گیرند (Alkire & Apablaza, 2016; Santos & Villatoro, 2018). این رویکرد با نظریه "قابلیت‌ها"ی آمارتیا سن همخوانی دارد که فقر را نه تنها به عنوان کمبود منابع، بلکه به عنوان محرومیت از قابلیت‌های اساسی انسان‌ها برای رسیدن به زندگی مطلوب تلقی می‌کند (Sen, 2000).

در ایران، تحولات اقتصادی-اجتماعی در دهه‌های اخیر، از جمله تحریم‌های بین‌المللی، نوسانات ارزی، و ضعف در سیاست‌گذاری‌های توزیعی، منجر به تشدید فقر در مناطق مختلف شده است (Bazzazan et al., 2015). فقر در کشور به‌طور ساختاری با نابرابری‌های اجتماعی، تمرکز منابع در مراکز شهری، و کم‌توجهی به مناطق حاشیه‌ای گره خورده است. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که فقر در ایران نه تنها محصول ضعف در درآمد بلکه نتیجه ضعف در ساختارهای اجتماعی، فرهنگی و نهادی نیز می‌باشد (Alizadeh & Alizadeh, 2021; Ghorbanizadeh, 2015).

در این میان، سازمان‌های مردم‌نهاد با برخورداری از انعطاف‌پذیری ساختاری و ارتباط مستقیم با جوامع محلی، می‌توانند به عنوان عاملان میانی بین دولت و جامعه، در کاهش فقر نقشی مؤثر ایفا کنند. سمن‌ها با اجرای برنامه‌هایی چون توانمندسازی اقتصادی، آموزش مهارت‌های شغلی، توسعه مشاغل خرد و ارائه خدمات اجتماعی، بستر لازم برای خروج اقشار ضعیف از چرخه فقر را فراهم می‌سازند (Esmaeil, 2018; Asadi & Goodarzi, 2018; Zarean et al., 2018).

بررسی نظریات مرتبط با فقر نیز نشان می‌دهد که رویکردهای مختلفی برای تحلیل این پدیده وجود دارد. نظریه مارکسیستی، فقر را نتیجه اجتناب‌ناپذیر نظام سرمایه‌داری می‌داند که در آن توزیع ناعادلانه سرمایه منجر به تضعیف اقشار کارگری می‌شود (Myrdal, 1987). در مقابل، نظریه کارکردگرایانه، فقر را ناشی از ناتوانی‌های فردی و فرهنگی می‌داند و بر نقش آموزش، پشتکار و مسئولیت‌پذیری فرد تأکید دارد (Moore, 2017). دیدگاه رادیکال، فقر را برآمده از ساختارهای نابرابر قدرت و سیاست‌های اقتصادی می‌داند که مانع از مشارکت برابر در بهره‌برداری از منابع می‌شود (Ra'is Dana, 2000; Sunizi, 1979). از سوی دیگر، در دیدگاه اسلامی، فقر به عنوان پدیده‌ای مذموم شناخته شده و راهکارهایی نظیر زکات، وقف و انفاق برای مبارزه با آن پیشنهاد شده است (Rey Shahri, 1998).

مطالعات تجربی انجام‌شده در ایران نیز تأیید می‌کنند که سمن‌ها توانسته‌اند با اجرای برنامه‌های مبتنی بر توانمندسازی، اشتغال‌زایی، ارائه خدمات آموزشی و درمانی، و پرداخت کمک‌های نقدی، تأثیر مثبتی در کاهش فقر بر جای بگذارند (Abdollahi & Bashiri Mousavi, 2015).

(Badko et al., 2022; 2015). به‌طور خاص، در تحقیق صورت‌گرفته در بخش احمدی شهرستان حاجی‌آباد، نشان داده شد که اعتبارهای خرد اعطایی نقش مؤثری در توانمندسازی افراد و توسعه جامعه محلی داشته‌اند. همچنین بررسی الگوهای فضایی فقر در ایران نشان می‌دهد که فقر در برخی مناطق مانند خرم‌آباد به‌صورت خوشه‌ای توزیع شده است (Nikpour & Mohammadiari, 2020)، که بر ضرورت برنامه‌ریزی‌های منطقه‌ای و محلی توسط سمن‌ها تأکید دارد.

سازمان‌های بین‌المللی نیز نقش مهمی در فقرزدایی داشته‌اند. برنامه توسعه سازمان ملل متحد (UNDP) با تمرکز بر توانمندسازی، عدالت اجتماعی و حمایت از اقشار آسیب‌پذیر، مدل‌هایی را برای توسعه پایدار و کاهش فقر ارائه کرده است (Mirahssani, 2009; Seifi et al., 2019). در ایران نیز برنامه‌های توسعه دولت در بسیاری از موارد تحت تأثیر الگوهای جهانی و همکاری‌های فنی سازمان ملل قرار گرفته‌اند (Esmaeil Asadi & Goodarzi, 2018).

از سوی دیگر، تجربه جهانی بانک جهانی نیز نشان می‌دهد که توانمندسازی اجتماعی و توسعه فراگیر می‌تواند راهکاری پایدار برای مقابله با فقر باشد (Word Bank, 2002). در واقع، بانک جهانی تأکید می‌کند که فقر صرفاً با رشد اقتصادی قابل رفع نیست و باید به سیاست‌های توزیعی، توانمندسازی اقشار کم‌درآمد، و تقویت نهادهای جامعه مدنی توجه شود.

همچنین، تحلیل جامعه‌شناختی نابرابری‌های اجتماعی در ایران بر این نکته تأکید دارد که منابع کمیاب قدرت، ثروت و منزلت به‌طور نامتوازن توزیع شده‌اند و این نابرابری ساختاری به تداوم فقر منجر می‌شود (Kamali, 2000; Tossoli, 1992). به همین دلیل، برنامه‌های فقرزدایی باید نگاهی ساختاری و نهادی به مسأله داشته باشند.

با در نظر گرفتن تمامی این رویکردها و یافته‌ها، می‌توان گفت که موفقیت در مبارزه با فقر در ایران مستلزم رویکردی چندبعدی است که در آن سمن‌ها به‌عنوان تسهیل‌گران توسعه، نقش کلیدی ایفا می‌کنند. این رویکرد باید بر پایه نظریه‌های فقر چندبعدی، توانمندسازی، سرمایه اجتماعی و عدالت اجتماعی استوار باشد و سیاست‌گذاری‌ها را از سطح ملی تا محلی دربر گیرد. آنچه در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته، تحلیل برنامه‌های اقتصادی-اجتماعی سمن‌ها و میزان اثربخشی آن‌ها در فرآیند فقرزدایی است؛ تحلیلی که می‌تواند برای سیاست‌گذاران، فعالان اجتماعی و پژوهشگران علوم اجتماعی، بینشی نظام‌مند فراهم آورد.

روش‌شناسی

روش پژوهش حاضر از نوع زمینه بنیاد بوده در این پژوهش از روش زمینه بنیاد اشروسی استفاده شده است. جامعه‌ی آماری پژوهش تمامی پژوهش‌ها، مصاحبه‌ها و گفتگوهای انجام شده در خصوص طرح‌های فقرزدایی توسط سازمان‌های مردم‌نهاد و دولت است، که بر اساس نمونه‌گیری هدفمند و در دسترس بیش از ۵۰ عنوان مورد بررسی قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از روش گرنند تئوری و کدگذاری در سه مرحله‌ی کدگذاری باز، محوری و گزینشی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

یافته‌های حاصل از تجزیه و تحلیل، حول محور هدف اصلی قرار گرفت و با پیوند دادن کدها (کدگذاری باز)، مفاهیم (کدگذاری محوری) مشخص شد.

جدول ۱

نتایج اولیه کدگذاری کیفی

ردیف	مقوله	شاخص‌ها	مفهوم‌ها	تعداد تکرار
۱	تقویت ظرفیت‌های غیردرآمدی فقرا از طریق افزایش دسترسی آنان به خدمات اساسی انسانی	تامین نیازهای اولیه	تامین نیازهای اساسی	۲۲
۲	تامین کالا و خدمات مورد نیاز فقرا			۴
۳	تامین نیازهای اولیه فقرا			۳
۴	افزایش دسترسی به خدمات دولتی (برق، آب، گاز و ...)			۱۱
۵	امکان دسترسی فقرا به مسائل بهداشتی و پزشکی	تامین نیازهای بهداشتی		۱۷
۶	بهبود امنیت بهداشتی			۹
۷	ارائه خدمات بهداشتی			۱۳
۸	امکان فراهم ساخت مسکن ایمن	تامین مسکن		۱۱
۹	دسترسی به خدمات آموزشی از طریق سازمان‌های مردم‌نهاد	امکان تحصیل		۱۳
۱۰	امکان تحصیل فرزندان			۹
۱۱	ایجاد فرصت برابر برای تحصیلات عالی			۸
۱۲	دسترسی فقرا به مواد غذایی سالم	تامین نیازهای غذایی		۸
۱۳	بهبود امنیت غذایی			۸
۱۴	ارائه سبد ارزاق ماهانه			۱۷
۱۵	صرفا کمک رسانی برای تهیهی ارزاق و پوشاک			۱۴
۱۶	تامین اعتبارات خرد (اعطای تسهیلات کم بهره)	امان دریافت تسهیلات	کمک‌های نقدی و اعتباری	۱۴
۱۷	رویکردهای رفاهی کوتاه مدت			۳
۱۸	دسترسی به وام و اعتبارات بانکی (تامین ضامن)			۱۵
۱۹	رفع سازوکارهای سختگیرانه دریافت تسهیلات			۱۵
۲۰	اختیاری بود میزان اقساط و زمان بازپرداخت وام			۸
۲۱	کاهش بوروکراسی اداری برای دریافت تسهیلات			۸
۲۲	تقویت درآمد فقرا از طریق دسترسی آنان به دارایی‌های مولد	کمک‌های نقدی		۲۲
۲۳	تامین سرمایه‌ی در گردش برای کسب و کار			۱۶
۲۴	تقویت درآمد فقرا از طریق انتقال‌های مستقیم			۱
۲۵	پرداخت کمک‌های نقدی مقطعی			۱۴
۲۶	تقویت درآمد فقرا از طریق افزایش میزان اشتغال به کار	توانمندسازی مهارتی	توانمندسازی	۱
۲۷	توانمندسازی فقرا با آموزش‌های شغلی			۲۲
۲۸	افزایش قدرت مدیریت و توانمندی فقرا			۲۲
۲۹	افزایش درآمد ماهانه			۱۰
۳۰	برنامه‌های خود اشتغالی			۱۵
۳۱	برنامه‌های مهارت آموزی			۱۲
۳۲	دستیابی به سرمایه‌ی ثابت			۹
۳۳	بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های فقرا			۱۴
۳۴	افزایش خوداتکایی			۱۰
۳۵	افزایش قدرت ریسک			۱۶
۳۶	کاهش وابستگی اقتصادی به سایرین			۱۰
۳۷	توانمندسازی زنان سرپرست خانوار			۸
۳۸	افزایش مهارت‌های شغلی			۶
۳۹	رفع احساس ناتوانی برای انجام کار			۳
۴۰	ترویج فرهنگ کار برای خودکفایی			۸
۴۱	آموزش ماهیگیری به جای ماهی دادن			۱۲
۴۲	توسعه‌ی فرصت‌های شغلی	توسعه‌ی فرصت‌های شغلی		۲۲
۴۳	بهبود محیط کسب و کار			۱۰
۴۴	فراهم آوردن امکان راه‌اندازی کسب و کار			۹

۴۵	افزایش امنیت شغلی	۵
۴۶	ایجاد اشتغال	۸
۴۷	کاهش بیکاری	۸
۴۸	فراهم کردن بستر مشاغل خانگی	۵
۴۹	کمک به خوداشتغالی	۲
۵۰	کاهش بیکاری فصلی	۶
۵۱	معرفی مددجویان به کارایی‌ها	۸
۵۲	توجه به مشاغل خرد و زودبازده	۵
۵۳	نیازسنجی شغلی مددجویان	۲
۵۴	ایجاد تنوع طرح‌های خوداشتغالی	۱
۵۵	ایجاد و توسعه‌ی کسب و کارهای جدید	۸
۵۶	ارتقای سطح توانایی فقرا در قبول مسئولیت زندگی	توسعه‌ی فردی ۲۲
۵۷	شکل‌گیری احساس اقتدار و استقلال	۱
۵۸	افزایش آگاهی از حقوق شهروندی	۱۳
۵۹	بالا رفتن قدرت تصمیم‌گیری	۷
۶۰	ترویج ارزش‌هایی مانند برابری، جامعیت، مشارکت و همکاری	۱۱
۶۱	کاهش احساس شرمساری و میل به انزوا	۳
۶۲	داشتن مشارکت اجتماعی در جامعه	۱۴
۶۳	افزایش اعتماد به نفس فقرا	۱
۶۴	افزایش قدرت پس‌انداز	تغییر کیفیت زندگی ۴
۶۵	افزایش قدرت خرید ملزومات زندگی	۱۰
۶۶	تغییر در کیفیت زندگی	۱۳
۶۷	برقرار ارتباطات و تعاملات اجتماعی مستمر	کاهش نگرش نابرابری ۱۵ انسجام اجتماعی بین مردم و فقرا
۶۸	کاهش احساس تبعیض	۱۳
۶۹	کاهش نابرابری‌های اقتصادی	۱۲
۷۰	کاهش نابرابری‌های اجتماعی	۱۴
۷۱	رفع نابرابری درآمدی	۷
۷۲	ایجاد پیوند و دوستی بین مردم و فقرا	افزایش انسجام اجتماعی ۱۰
۷۳	افزایش انسجام اجتماعی	۱۲
۷۴	پایگاه اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد	پایگاه اجتماعی سمن‌ها ۲۲ توانمندی سمن‌ها
۷۵	وحدت و انسجام مردم در لوای سازمان‌های مردم‌نهاد	۱
۷۶	اعتبار اجتماعی سازمان‌های مردم‌نهاد	۱۸
۷۷	اعتماد بیشتر مردم به سازمان‌های مردم‌نهاد	۲۲
۷۸	کمک‌های مستقیم مردمی در کاهش فقر	کمک‌های مردمی بر پایه اعتماد به سمن‌ها ۲۰
۷۹	انفاق در زندگی مردم مسلمان	۶
۸۰	پرداخت زکات	۱۶
۸۱	وقف به منزله کاهش فقر	۸
۸۲	امکان تجمیع خرده کمک‌های مردم در یکجا	۲۲
۸۳	افزایش میزان مشارکت مردم در فعالیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد	۵
۸۴	افزایش قدرت کمک‌رسانی	۲۲
۸۵	کمک به توسعه و آبادی کشور	کمک به توسعه و آبادانی کشور ۲۰
۸۶	کمک به افزایش ظرفیت تولید	۱۴
۸۷	افزایش تولید	۴
۸۸	ایجاد پتانسیل تولیدی در بخش صنعت	۷
۸۹	ایجاد برنامه‌های راهبردی و مدون در سمن‌ها	برنامه‌های راهبردی سمن‌ها ۴
۹۰	وجود برنامه‌های بلند مدت و پایدار در سمن‌ها	۱۳

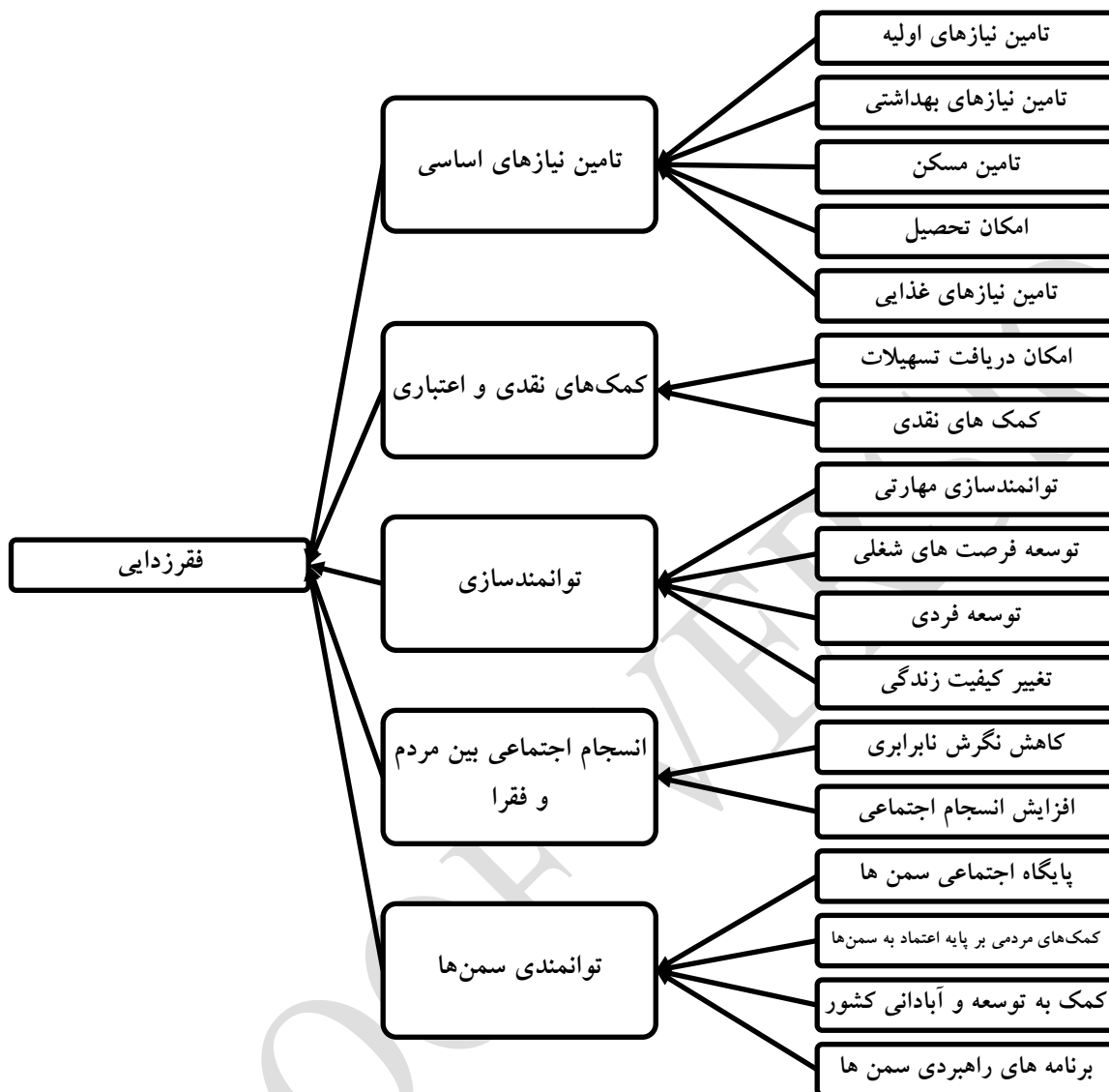
جدول ۲

نتایج نهایی کدگذاری کیفی

مفهوم‌ها	شاخص‌ها	فراوانی شاخص	درصد فراوانی شاخص	فراوانی مفهوم	درصد فراوانی مفهوم
			در هر مفهوم		
تامین نیازهای اساسی	تامین نیازهای اولیه	۵۷	۳۰.۹۸	۱۸۴	۱۸.۷۲
	تامین نیازهای بهداشتی	۳۹	۲۱.۲۰		
	تامین مسکن	۱۱	۵.۹۸		
	امکان تحصیل	۳۰	۱۶.۳۰		
	تامین نیازهای غذایی	۴۷	۲۵.۵۴		
کمک‌های نقدی و اعتباری	امان دریافت تسهیلات	۶۳	۵۴.۳۱	۱۱۶	۱۱.۸۰
	کمک‌های نقدی	۵۳	۴۵.۶۹		
توانمندسازی	توانمندسازی مهارتی	۱۷۸	۴۷.۳۴	۳۷۶	۳۸.۲۵
	توسعه فرصت‌های شغلی	۹۹	۲۶.۳۳		
	توسعه فردی	۷۲	۱۹.۱۵		
	تغییر کیفیت زندگی	۲۷	۷.۱۸		
انسجام اجتماعی بین مردم و فقرا	کاهش نگرش نابرابری	۶۱	۷۳.۴۹	۸۳	۸.۴۴
	افزایش انسجام اجتماعی	۲۲	۲۶.۵۱		
توانمندی سمن‌ها	پایگاه اجتماعی سمن‌ها	۶۳	۲۸.۱۳	۲۲۴	۲۲.۷۹
	کمک‌های مردمی بر پایه اعتماد به سمن‌ها	۹۹	۴۴.۲۰		
	کمک به توسعه و آبادانی کشور	۴۵	۲۰.۰۹		
	برنامه‌های راهبردی سمن‌ها	۱۷	۷.۵۹		

شکل ۱

مدل مفهومی پژوهش

۱. تأمین نیازهای اساسی (۱۸.۷۲٪)

این مفهوم یکی از کلیدی‌ترین حوزه‌ها در فقرزدایی است و ۱۸.۷۲٪ از فراوانی کل مفاهیم را شامل می‌شود. شاخص‌هایی نظیر تأمین نیازهای اولیه (۳۰.۹۸٪)، نیازهای بهداشتی (۲۱.۲۰٪)، و تأمین مسکن (۵.۹۸٪) نشان می‌دهند که دسترسی به منابع پایه‌ای زندگی نقش مهمی در بهبود وضعیت فقرا دارد. این شاخص‌ها با نظریه نیازهای اساسی مطابقت دارند که بیان می‌کند بدون دسترسی به این نیازها، فقرزدایی به شکل معناداری رخ نخواهد داد.

۲. کمک‌های نقدی و اعتباری (۱۱.۸۰٪)

کمک‌های نقدی و اعتباری به عنوان ابزارهای فوری برای فقرزدایی ۱۱.۸۰٪ از کل مفاهیم را در بر می‌گیرند. بیشترین فراوانی در این بخش مربوط به امکان دریافت تسهیلات (۵۴.۳۱٪) است که نشان‌دهنده اهمیت حمایت‌های مالی و تسهیلات اعتباری برای اقشار فقیر

است. این امر با نظریه حمایت‌های مالی مرتبط است که بر ضرورت دسترسی به منابع مالی برای شروع کسب‌وکار یا تأمین نیازهای فوری تأکید دارد.

۳. توانمندسازی (۳۸.۲۵٪)

توانمندسازی مهم‌ترین بخش در فرآیند فقرزدایی است و ۳۸.۲۵٪ از فراوانی کل مفاهیم را تشکیل می‌دهد. در اینجا، توانمندسازی مهارتی (۴۷.۳۴٪) و توسعه فرصت‌های شغلی (۲۶.۳۳٪) بیشترین سهم را دارند که نشان‌دهنده اهمیت ایجاد مهارت‌ها و فرصت‌های شغلی برای خروج از فقر است. این موضوع با نظریه توانمندسازی و نظریه توسعه پایدار مرتبط است که بر لزوم توانمند کردن افراد برای بهبود وضعیت اقتصادی‌شان تأکید دارد.

۴. انسجام اجتماعی بین مردم و فقرا (۸.۴۴٪)

این مفهوم با کاهش نگرش‌های نابرابری (۷۳.۴۹٪) و افزایش انسجام اجتماعی (۲۶.۵۱٪) به مقابله با فقر کمک می‌کند. این شاخص‌ها با نظریه انسجام اجتماعی مطابقت دارند که بر ایجاد همبستگی میان اقشار مختلف جامعه برای کاهش فقر و نابرابری تأکید دارد.

۵. توانمندی سمن‌ها (۲۲.۷۹٪)

سمن‌ها با داشتن پایگاه اجتماعی قوی (۲۸.۱۳٪) و جلب کمک‌های مردمی (۴۴.۲۰٪) نقش مهمی در فقرزدایی دارند. این بخش از مدل با نظریه جامعه مدنی مرتبط است که بر اهمیت نقش سازمان‌های غیر دولتی در فقرزدایی از طریق برنامه‌های اجتماعی و اقتصادی تأکید دارد.

این تحلیل نشان می‌دهد که فقرزدایی یک فرآیند چندبعدی است که نیازمند تأمین نیازهای اساسی، ارائه کمک‌های مالی و اعتباری، توانمندسازی مهارتی و شغلی، تقویت انسجام اجتماعی و توانمندسازی سمن‌ها است. برای موفقیت در این فرآیند، تمامی این بخش‌ها باید به صورت هماهنگ و مکمل یکدیگر عمل کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها در این پژوهش نشان داد که پنج مقوله‌ی اصلی شامل تأمین نیازهای اساسی، کمک‌های نقدی و اعتباری، توانمندسازی، انسجام اجتماعی بین مردم و فقرا، و توانمندی سمن‌ها، به عنوان عناصر کلیدی در فرآیند فقرزدایی نقش دارند. در این میان، توانمندسازی با بیشترین فراوانی (۳۸.۲۵ درصد) به عنوان مؤثرترین مؤلفه در کاهش فقر شناسایی شد. این یافته با نتایج نظریه قابلیت‌ها مطابقت دارد که فقر را صرفاً به عنوان کمبود منابع نمی‌بیند، بلکه آن را به منزله‌ی ناتوانی در استفاده از فرصت‌های اساسی برای داشتن زندگی مطلوب تفسیر می‌کند (Sen, 2000). در واقع، توانمندسازی مهارتی، توسعه فرصت‌های شغلی، و ارتقای ظرفیت‌های فردی، بستری برای خروج پایدار از فقر فراهم می‌سازد و از وابستگی به کمک‌های مستقیم و موقت می‌کاهد.

از سوی دیگر، تأمین نیازهای اساسی نظیر مسکن، غذا، آموزش و خدمات درمانی که ۱۸.۷۲ درصد از فراوانی مفاهیم را به خود اختصاص داد، به عنوان گام اولیه در استراتژی‌های فقرزدایی مورد تأکید قرار گرفت. این موضوع با یافته‌های (Firoozi et al., 2021) هم‌راستا است که تأکید می‌کند بدون تأمین نیازهای پایه‌ای، سیاست‌های توانمندساز کارایی لازم را نخواهند داشت. همچنین، این نتیجه با اصول نظریه‌های توسعه انسانی از جمله رویکرد آمارتیا سن هم‌راستا است که بر لزوم گسترش قابلیت‌های انسانی از طریق آموزش، بهداشت و امنیت غذایی تأکید دارد (Alizadeh & Alizadeh, 2021). این موضوع در پژوهش (Alkire & Apablaza, 2016) نیز تأیید شده که بر اهمیت شاخص‌های چندبعدی فقر مانند دسترسی به آب، مسکن و آموزش در ارزیابی کیفیت زندگی تأکید دارد.

کمک‌های نقدی و اعتباری، سومین مقوله مهم در پژوهش حاضر، ۱۱.۸ درصد از فراوانی مفاهیم را تشکیل داد. این یافته نشان می‌دهد که حمایت‌های مالی مستقیم از جمله اعطای وام‌های خرد و تسهیلات اعتباری، می‌تواند در کوتاه‌مدت به کاهش فشار اقتصادی بر خانوارهای فقیر کمک کند. بررسی مطالعه (Badko et al., 2022) در منطقه حاجی‌آباد نیز نشان داد که اعتبارات خرد نقش مهمی در افزایش درآمد، اشتغال و توانمندسازی جوامع محلی ایفا می‌کنند. همچنین تجربیات بین‌المللی نیز از موفقیت الگوهای چون بانک گرامین بنگلادش در کاهش فقر از طریق وام‌های کوچک حکایت دارند، که این الگوها با یافته‌های نظریه توانمندسازی نیز انطباق دارند (Word Bank, 2002). عنصر انسجام اجتماعی بین فقرا و دیگر اقشار جامعه نیز به عنوان مؤلفه‌ای کلیدی در این مطالعه شناسایی شد (۸.۴۴ درصد). این یافته، موید نقش همبستگی اجتماعی در کاهش نابرابری‌های ساختاری و تقویت روابط بین‌گروهی است. از منظر نظری، این نتیجه با نظریه انسجام اجتماعی مطابقت دارد که بیان می‌کند جوامعی با سطح بالاتر از همبستگی اجتماعی، ظرفیت بیشتری برای کاهش نابرابری و ارتقای کیفیت زندگی دارند (Moore, 2017). در پژوهش‌های داخلی نیز بارها تأکید شده که انسجام اجتماعی می‌تواند باعث تقویت سرمایه اجتماعی و افزایش مشارکت افراد در برنامه‌های فقرزدایی شود (Tossoli, 1992).

مقوله پنجم، یعنی توانمندی سمن‌ها، سهم قابل‌توجهی (۲۲.۷۹ درصد) در فرآیند فقرزدایی داشته است. یافته‌ها نشان دادند که قدرت شبکه‌سازی، اعتماد عمومی، پایگاه اجتماعی قوی، و بهره‌گیری از منابع مردمی و دولتی از جمله عوامل موفقیت سمن‌ها در مبارزه با فقر بوده‌اند. این یافته با دیدگاه (Abdollahi & Bashiri Mousavi, 2015) همخوانی دارد که معتقد است سمن‌ها با ارتقای ظرفیت‌های مردمی، بستری برای مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها و تحول اقتصادی ایجاد می‌کنند. همچنین پژوهش (Esmaeil Asadi & Goodarzi, 2018) نشان می‌دهد که برنامه‌های سازمان ملل متحد در ایران عمدتاً از طریق توانمندسازی نهادهای مدنی و ظرفیت‌سازی آن‌ها در مسیر فقرزدایی عمل کرده‌اند.

نکته قابل توجه دیگر در پژوهش حاضر، هم‌افزایی میان مؤلفه‌های مورد بررسی است. به‌طور مشخص، یافته‌ها نشان می‌دهد که توانمندسازی بدون تأمین نیازهای اولیه، یا ارائه کمک‌های مالی بدون برنامه‌های توانمندسازی، اثربخشی محدودی خواهد داشت. به‌عبارتی، موفقیت در فقرزدایی مستلزم طراحی برنامه‌هایی جامع و چندبعدی است که همزمان به ابعاد فردی، نهادی و ساختاری فقر توجه داشته باشند. این نتیجه با دیدگاه ترکیبی (Myrdal, 1987) هم‌راستا است که بر نقش هم‌پوشان سیاست‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در کاهش نابرابری‌ها تأکید دارد.

در راستای تأیید و تبیین یافته‌ها، می‌توان به پژوهش (Zarean et al., 2018) اشاره کرد که توانمندسازی زنان سرپرست خانوار از طریق برنامه‌های چندبخشی را عامل مؤثر در ارتقای وضعیت اقتصادی آن‌ها معرفی می‌کند. این مطالعه نشان می‌دهد که بدون توجه به ابعاد فرهنگی، آموزشی و شغلی فقر، اقدامات موقت در قالب پرداخت نقدی یا خدمات حمایتی، اثربخشی بلندمدت نخواهد داشت. همچنین پژوهش (Bazzazan et al., 2015) بیان می‌کند که سیاست‌های دولتی زمانی در کاهش فقر مؤثر خواهند بود که از مشارکت مردمی، به‌ویژه از طریق سمن‌ها، بهره‌برند و از تمرکزگرایی پرهیز کنند.

مطالعه حاضر همچنین بر اهمیت تحلیل فضایی فقر تأکید دارد. بر اساس یافته‌های (Nikpour & Mohammadiari, 2020)، فقر در ایران الگوی خوشه‌ای دارد که در برخی مناطق به‌طور متمرکز مشاهده می‌شود. این موضوع نشان می‌دهد که سمن‌ها با رویکرد منطقه‌محور و شناخت دقیق از بافت‌های محلی، می‌توانند نسبت به نهادهای دولتی اثربخشی بیشتری در طراحی و اجرای برنامه‌های فقرزدایی داشته باشند. این نتیجه همچنین با مباحث مطرح‌شده در (Kamali, 2000) درباره نابرابری ساختاری و جغرافیایی در ایران همخوانی دارد.

نهایتاً باید به اهمیت هم‌راستایی بین نهادهای دولتی و جامعه مدنی در فقرزدایی اشاره کرد. همان‌طور که (Seifi et al., 2019) مطرح می‌کند، برنامه‌های فقرزدایی تنها زمانی به نتیجه می‌رسند که میان دولت، سازمان‌های بین‌المللی و نهادهای مدنی هم‌افزایی وجود داشته باشد. یافته‌های پژوهش حاضر نیز مؤید این دیدگاه است؛ به‌ویژه آنجا که نشان می‌دهد سمن‌ها نقش مؤثری در جذب کمک‌های دولتی و کانالیزه کردن آن‌ها به سمت اقشار نیازمند ایفا می‌کنند.

یکی از محدودیت‌های اساسی پژوهش حاضر، وابستگی آن به منابع ثانویه و تحلیل محتوای مطالعات و مصاحبه‌های پیشین بود که ممکن است دامنه‌ی تعمیم‌پذیری یافته‌ها را محدود سازد. همچنین تمرکز پژوهش بر عملکرد سمن‌ها بدون بررسی عمیق چگونگی تعامل آن‌ها با نهادهای دولتی، موجب شده بخشی از پویایی ساختار حکمرانی در زمینه فقرزدایی مغفول بماند. علاوه بر این، به دلیل فقدان داده‌های کمی از اثربخشی برنامه‌ها در سطح استان‌ها، امکان تحلیل تطبیقی منطقه‌ای نیز فراهم نبود.

پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی به تحلیل مقایسه‌ای اثربخشی سمن‌ها در مناطق مختلف جغرافیایی کشور بپردازند تا الگوهای موفق در فقرزدایی محلی شناسایی شوند. همچنین بررسی کیفی فرایندهای مشارکت مردمی در طراحی و اجرای برنامه‌های سمن‌ها، می‌تواند به درک عمیق‌تری از عوامل زمینه‌ساز موفقیت یا ناکامی آن‌ها بینجامد. از سوی دیگر، پژوهش‌های آینده می‌توانند با بهره‌گیری از روش‌های تجربی و میدانی، میزان تأثیرگذاری برنامه‌های توانمندسازی بر بهبود درآمد، اشتغال و کیفیت زندگی خانوارهای فقیر را به‌صورت عددی و مدل‌سازی‌شده تحلیل کنند.

سازمان‌های مردم‌نهاد باید به تقویت مهارت‌های مدیریتی و تخصصی اعضای خود بپردازند تا بتوانند با کارایی بالاتری در اجرای برنامه‌های فقرزدایی نقش‌آفرینی کنند. دولت نیز باید بسترهای قانونی و مالی لازم برای تسهیل فعالیت سمن‌ها را فراهم کرده و از مداخلات بی‌رویه در فعالیت آن‌ها پرهیز کند. در سطح اجتماعی، افزایش آگاهی عمومی درباره نقش سمن‌ها در عدالت اجتماعی، می‌تواند مشارکت شهروندان در حمایت از این نهادها را تقویت کند. طراحی برنامه‌های چندبعدی، مبتنی بر توانمندسازی، همبستگی اجتماعی و حمایت مالی پایدار، کلید کاهش پایدار فقر در ایران خواهد بود.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازین اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

References

- Abdollahi, M., & Bashiri Mousavi, M. (2015). A Research on the Role of Civil Society Organizations in Poverty Reduction. *Journal of Social Welfare*, 15(59), 7-37.
- Alizadeh, F., & Alizadeh, A. (2021). The Impact of Sustainable Development on Poverty Reduction.
- Alkire, S., & Apablaza, M. (2016). Multidimensional poverty in Europe 2006-2012: Illustrating a methodology. *OPHI Working Paper*(74).
- Badko, B., Ghasemi Siani, M., Ranjbarkey, A., Shambiat, M. H., & Shakiba, A. (2022). The Impact of Micro-Credits on Empowerment, Employment Generation, and Poverty Reduction in Local Communities (Case Study: Ahmadi District, Hajiabad County, Hormozgan Province). *Geography and Regional Urban Planning*, 12(44), 201-226.
- Bazzazan, F. A. U. G. A., Raghfar, H., & Hasanvand, F. (2015). Examining the Effectiveness of Government Policies in Reducing Poverty in Iran. *Quarterly Journal of Economic Progress Policy, Al-Zahra University*, 3(8).
- Esmail Asadi, R., & Goodarzi, M. (2018). The Impact of United Nations Development Programs on the Development Programs of the Islamic Republic of Iran. *International Relations Studies Quarterly*, 11(43), 47-49.
- Firoozi, F., Seddigh Orouei, G. R., & Asgharpour Masouleh, A. R. (2021). Poverty Reduction as One of the Main Axes of the General Policies of the System: A Systematic Review of Policies and Programs from 2005 to 2020. *Strategic Macro Policies*, 9(36), 798-827.
- Ghorbanizadeh, V. (2015). Analysis of Issues in Implementing Administrative Policies. *Strategic Management Studies Quarterly*, 6(24), 67-96.
- Kamali, A. (2000). *An Introduction to the Sociology of Social Inequalities*. SAMT.
- Mirahssani, M. (2009). A Look at the Structure and Function of the United Nations. *Economic Journal - Monthly Review of Economic Issues and Policies*(93), 103-119.
- Moore, W. A. (2017). *Social Change*. SAMT.
- Myrdal, G. (1987). *Asian Drama (A Research on the Poverty of Nations)*. Amir Kabir.
- Nikpour, A. A. U. S. M., & Mohammadiari, B. (2020). Spatial Pattern of Factors Influencing the Formation of Poverty Zones (Case Study: Khorramabad City). *Urban Economics*, 5(1), 113-126.
- Ra'is Dana, F. (2000). *Below the Poverty Line in Iran Poverty in Iran*. University of Welfare and Rehabilitation Sciences.
- Rey Shahri, M. (1998). *Mizan al-Hikmah, al-Tanfih al-Thani*. Islamic Culture Publications.
- Santos, M. E., & Villatoro, P. A. (2018). Multidimensional Poverty Index for Latin. America. *The Review of Income and Wealth*, 64(1). <https://doi.org/10.1111/roiw.12275>
- Seifi, A., Sadeghi, H., & Masaeli, A. (2019). The Role of the United Nations Development Program in Poverty Reduction with Emphasis on Women's Empowerment in Iran: Opportunities and Challenges The Relationship between Economic Growth and Income Distribution with the Trend of Poverty in Iran Using a Fuzzy Approach. *Social Work Research Journal*, 5(20), 193-233.
- Sen, A. (2000). *Development as Freedom*. Anchor Books.
- Sunizi, P. (1979). *Theory of Capitalist Evolution*. Nekapo Publications.
- Tossoli, G. A. (1992). *Sociological Theories*. SAMT.
- World Bank. (2002). *Globalization, growth, and poverty, building an inclusive world economy*.
- Zarean, M., Zarei, M., & Honardoust, A. (2018). Empowering Female-Headed Households with Emphasis on the Fourth, Fifth, and Sixth Development Programs of the Islamic Republic of Iran *JO - Women in Development and Politics*. 16(2), 319-338.